

Yeniden İşlevlendirilen Kırşehir Konaklarının Sosyokültürel Sürdürülebilirlik Kapsamında İrdelenmesi

*

Olca Yürkan Yurdugüzel¹
ORCID: 0000-0002-7877-1732

Öz

Geçmişin kültürel ayak izinin geleceğe aktarılması, sosyal ve kültürel toplumsal birikimin sürekliliğinin sağlanması tarihi yapıların korunması ile mümkün olmaktadır. Bu yapıların korunarak mirasın geleceğe aktarılması ile sosyokültürel sürdürülebilirliğin devamlılığı, toplumda geçmiş kültür bilinci oluşturulması ve kentsel kimliğin korunması sağlanmış olur. Anıt eserlerinin Selçuklu Dönemine tarihlendiği Kırşehir kentinde 20. yy. başlarına tarihlenen konak yapıları yer almaktadır. Belli bir doku oluşturmeyen konaklardan bazıları günümüzde özgününden farklı işlevlerle korunarak kullanılmaya devam etmektedir. Çalışmanın konusu olarak seçilen, özgün ya da özgünden farklı işlevle kullanılmaya devam eden konaklar farklı tarihlerde geçirdikleri koruma çalışmaları ile müze, kafe/restoran ve Ahilik Araştırma Merkezi olarak dönüştürülmüştür. Bu çalışma ile işlevsel olarak dönüştürülen konakların kent kimliğine, sosyokültürel devamlılığın sağlanmasına ve kullanıcıya sağladığı katkı, rastgele seçilen kullanıcı grubuna yapılan anket ile belirlenmeye çalışılmıştır. Anket sorularında kullanıcıların yapıları kullanma durum ve sıklıkları belirlenerek gerçekleştirilen işlevsel dönüşümün kullanıcı ve yapı arasındaki ilişkiye sağladığı katkı belirlenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda, günümüz kullanım koşullarına uygun işlevlerle dönüştürülen tarihi eser yapıların korunma ve yaşatılma düzeyinin arttığı belirlenmiştir. Kentin sosyokültürel değerlerinin devamını sağlamakta etkin olan yapıların sürdürülebilirliğinin işlevsel dönüşümle sağlanmış olması kentin kültürel ayak izinin kuşaklara aktarılmasında etkili önemli uygulamalardır.

Anahtar Kelimeler: Yeniden İşlevlendirme, Kırşehir Konakları, Sosyokültürel Sürdürülebilirlik, Kent Kimliği.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Yozgat Bozok Üniversitesi, E-mail:olcay.turkan@yobu.edu.tr

Investigation of ReFunctioned Kırşehir Mansions within the Scope of Sociocultural Sustainability

*

Olcay Türkan Yurdugüzel²
ORCID: 0000-0002-7877-1732

Abstract

The continuity of sociocultural sustainability, the creation of awareness of the past culture in the society and the preservation of urban identity are ensured through preservation of historical structures and transfer of the heritage to the future. In Kırşehir, the monuments are dated to the Seljuk Period and the mansions are dated to the beginning of the 20th century. The chosen mansions within the scope of this study have been transformed into museums, cafes/restaurants and Ahi Research Center with the preservation works they have undergone on different dates. With this study, the contribution of the refunctioned mansions to the urban identity and the user was attempted to be determined by a questionnaire conducted to a randomly selected user group. In this context, it has been determined that the level of protection and survival of historical monuments, which have been transformed with functions suitable for today's usage conditions, has increased. The sustainability of the buildings, which are effective in ensuring the continuation of the sociocultural values of the city, through functional transformation are important practices that are effective in transferring the cultural footprint of the city to generations.

Keywords: Re-functioning, Kırşehir Mansions, Sociocultural Sustainability, Urban Identity.

² Asst. Prof, Yozgat Bozok University, E-mail:olcay.turkan@yobu.edu.tr

Giriş

Kültür toplumların kuşaklar boyunca birbiri üstüne ekleyerek şekillendirdiği yaşam biçimi ve inançları ile biçimlenen ve kuşaklar boyunca aktarılması gereken önemli bir olgudur. Toplumların kültürlerinin somut yansımalarından biri olan mimari eserlerin de korunması ve yaşatılması kültürün de korunmasını sağlayacaktır. Tarihi yapıların korunması geçmişin kültürel ayak izini geleceğe aktararak sosyal ve kültürel toplumsal birikimin sürekliliğinin sağlanmasını amaçlamaktadır. Bu nedenle tarihi yapıların korunarak özgün mekânsal ve işlev özellikleri ile geleceğe aktarılması, geçmişle gelecek arasında kültürel bağ kurulmasını ve sosyokültürel sürdürülebilirliğin devamlılığını sağlar. Tarihi yapılar korunarak miras geleceğe aktarılır, toplumda geçmiş kültür bilinci oluşturulur ve kentsel kimliğin korunması sağlanmış olur. Ülkemizde hemen her kentte var olan tarihi çevrelerin bilinçsiz kullanımı ya da bakımsızlık gibi nedenler bu mirasın zarar görmesine neden olmaktadır. Bu nedenle günümüzde özgün işlevini kaybetmiş ya da kullanım dışı kalmak gibi nedenlerle yeniden işlevlendirilen yapılar sahip olduğu geçmiş izleri ile günümüze kazandırılmış olur. Özgün işlevini kaybeden yapıların müze gibi pasif işlevle kullanılması koruma çerçevesinde sıklıkla tercih edilen uygulamalar arasında yer almaktadır. Ayrıca tarihi yapılara verilen işlevin aktif kullanım gerektiren, kullanıcının yapıda geçirdiği süre ve gerçekleştirdiği aktiviteye bağlı olarak yapı ile daha fazla ilişki kurmasına katkı sağlayacak nitelikte olması korunması kapsamında öncelikli olarak tercih edilmektedir.

Çalışma kapsamında sosyokültürel sürdürülebilirlik ve yeniden işlevlendirme kavramları tanımlanarak tarihi yapıların yeniden işlevlendirilmesinin koruma kapsamında yeri tanımlanmaya çalışılmıştır. Tarihsel süreçte farklı uygarlıkların yerleşim yeri olarak katmanlaşan Kırşehir kenti için 20. yy.'a tarihlenen ve konumları nedeniyle birbiriyle doku ilişkisi kuramayan konak yapılarının katmanlaşma sürecindeki önemi vurgulanmak istenmiştir (Şekil 1). Kentin gelişim, değişim ve dönüşümünü kapsayan tarihsel gelişim sürecinde konakların işlevsiz kalarak yerleşimin doku niteliğine verdiği zarar belirlenmeye çalışılmıştır. Konakların yeniden işlevlendirilerek çevreye sağladığı mekânsal zenginlik, sosyokültürel sürdürülebilirlik ve kullanıcı değerlendirmesi kapsamında irdelenmiştir.

Şekil 1. Konakların Kent İçindeki Konumları (Yandex Harita, 2022)

Çalışmanın konusu olan Ağalar Konağı, Hacibey Konağı, Sülükçüler Konağı, Uğurlu Konağı, Dr. Süreyya (Cafer Ağa) ve Bölükbaşı Konakları kentin sivil mimarlık örnekleri arasında yer alan ve tescilli yapılardır. Bu yapılar dışında tescilli konak yapısı bulunmamaktadır. Bu çalışma kapsamında, konakların kent içindeki konumu, çevre ile ilişkisi, özgün mekân kurguları, cephe ve bezeme detayları belirlenerek (Şekil 2) yapıların yeniden işlevlendirilmesinin fiziksel durumlarında oluşturduğu farklılaşma görseller (uygulama öncesi ve sonrası) yardımıyla anlatılmaya çalışılmıştır (Tablo 1, 2, 3, 4, 5 ve 6).

Müze, kafe/restoran ve Ahilik Araştırma Merkezi işlevleri ile dönüştürülen konakların kullanım durumlarında yaşanan artış sorgulanarak yapılan uygulamaların koruma kapsamındaki yerinin tanımlanması hedeflenmiştir.

Şekil 2. Konaklar (Üst sıra ve soldan başlayarak sırasıyla; Ağalar, Hacıbey, Sülükçüler, Uğurlu, Dr. Süreyya ve Bölükbaşı Konakları) (Yazar arşivi, 2022)

Yeniden işlevlendirme sonrasında mevcut işlev ile konaklara yapılan müdahalelerin neler olduğu, yapılarda oluşturduğu zarar düzeyi ve geri dönüştürülebilirlikleri sorgulanmıştır. Ayrıca konakların yeni işlevleri ile kent kimliğine, sosyokültürel sürdürülebilirliğin devamlılığına ve kullanıcıya sağladığı katkı sorgulanmaya çalışılmıştır. Kullanıcının yapıları kullanım sıklıkları, yapı ile ilgili anı değerlerinin olması ve yeni işleve bağlı olarak aktif kullanımın artması yapıyı sahiplenme ve aidiyet hissetme durumlarının belirlenmesinde gösterge olabilecektir. Yapıların kazandığı yeni işlevin kullanıcı ihtiyacını karşılayabilecek nitelikte, yapı-kullanıcı etkileşimini artıracak ve sürekliliği olan bir işlev olması ile yapının sosyokültürel sürdürülebilirliğinin sağlanmasına katkıda bulunulmuş olacaktır.

Çalışma kapsamında tarihi konakların yeni işlevleri ile sosyokültürel yapıya sağladığı kazanımlar ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Kentli kullanıcı değerlendirmesi temeli üzerine şekillenen bu çalışmada kentin kullanıcılarının koruma bilinci, konaklarla ilgili farkındalık ve algı düzeyleri ile yeni işlevle dönüştürülen konakların kullanım durumundaki değişikliğin belirlenmesi konuları çalışmanın amaçları olarak belirlenmiştir. Konakların yeniden işlevlendirilmesiyle kent ölçeğinde, yakın çevrede ve yapı ölçeğinde yaşanan değişim ve dönüşümün kullanıcı kapsamında ele alınmasıyla, ye-

niden işlevlendirme sürecinde işlev seçiminin doğru kararlarla verilmesine katkı sağlaması hedeflenmektedir.

Sosyokültürel Sürdürülebilirlik Bağlamında Yeniden İşlevlendirme

Yerleşimlerin toplumsal ve fiziksel özelliklerinin sonraki kuşaklara aktarılmasında etkili araçlar olan tarihi yapıların korunması ve yaşatılması koruma kapsamında önemli olmaktadır. Bu yapıların korunarak kültürel ayak izinin devamlılığının ve sürdürülebilirliğinin sağlanması toplumların koruma kavramına bakışını ve vizyonunu belirlemektedir. Toplumların sürekliliğinin sağlanmasını amaç edinen sosyokültürel sürdürülebilirlik kavramı yerel ve küresel ölçekte farklı pek çok disiplin tarafından kabul görünürken tarihi eser niteliğinde yapıların sosyal ve kültürel boyutlarıyla tanımlamakta ve kültürel mirasın devamlılığının sağlanmasını önemsemektedir (Gültekin ve Dikmen, 2006, s.162).

Sürdürülebilirlik kavramı, yaşanabilir çevrelerin oluşturulmasını hedefleyen, ekolojik, ekonomik ve sosyokültürel boyutlarıyla sistemin şekillenmesini öngören detaylar içermektedir (Kohler, 1999, s.315; Çelebi ve Gültekin, 2007, s.33). Bu kapsamda ele alındığında, ekonomik sürdürülebilirlik; kaynak kullanımında uzun dönemi ve yapı ömrünün uzun süreli kullanımını hedeflemekte, ekolojik sürdürülebilirlik; kaynak kullanımında, yapı üretim, kullanım ve yok olma süreçlerinde doğaya minimum zararı sağlamayı amaçlamakta, sosyokültürel sürdürülebilirlik ise kullanıcı konforunu gözetirken, kültürel ve sosyal niteliklerin korunması ve yaşatılmasına yönelik ilkeleri kurgulamaktadır. Sosyal ve kültürel sürekliliğin sağlanabilmesi için sosyokültürel ayak izinin sonraki kuşaklara aktarılması ve taşınabilmesi gerekmektedir (Tekeli, 1988, s.34). Bu kapsamda, korunma değeri olan nitelikli yapıların mekân ve plan kurgusu ile yapı sistemi ve kullanılan malzemeye ilişkin verilerin belgelenmesi ile koruma uygulaması kapsamının belirlenmesi gerekmektedir (Dikmen ve Toruk, 2018, s.150).

Kültürel mirasın korunması kapsamında tarihi yapıların yeniden işlevlendirilmesi sıklıkla tercih edilen müdahale türleri arasında yer almaktadır. Kültür mirası yapıların yeni işlevle kullanılması koruma sürecinin bir alt bileşenidir. Korumada, insan eliyle üretilmiş yapı çevre bütüncül olarak değerlendirilmeli ve kullanıcının çevre ile ilgili tüm gereksinmelerini karşılayabilmelidir. Bu kapsamda kültür varlığını da içeren ve kullanılabilir durumda olan her yapı, doğru planlama ve uygulama kararlarıyla kullanıma kazandırılabilir (Kuban, 2000). Kültür mirasının, müze işlevinde olduğu gibi

korumacı ancak pasif bir işlevle işlevlendirilmesi yerine aktif kullanım sağlayacak işlevle dönüştürülmesi, yapının kullanılırken korunmasını sağlaması nedeniyle koruma kapsamında tercih edilmektedir (Tapan, 2007; Aydın ve Okuyucu, 2009, s.36).

Yapıların yeniden işlevlendirilmesi; yapının ömrünü tamamlamadığı durumlarda ekonomik olma, kültürel ve mimari niteliğin korunmasıyla kültürel ayak izinin sürekliliğinin sağlanması, çevresel ve ekolojik boyutta olumlu olarak değerlendirilen uygulamalar olmaları nedeniyle sıklıkla tercih edilen koruma yöntemlerinden kabul edilmektedir (Stas, 2007; Özdemir, Kars ve Şahin, 2005, s.102; Selçuk, 2006; Anonim, 2004; Langston ve Shen, 2007, s.196; Tönük, 2001). Ülke politikası olarak tarihi yapıların yeniden işlevlendirilerek kullanımının devam etmesi, gelişim sürecinin sürdürülebilirlik boyutunda doğru adımlarla hayata geçirildiğinin göstergesi olarak kabul edilebilir (Langston, Wong, Hui ve Shen, 2007, s.1712). Kültürel ve mimari birikimin aktarımının sağlanması ile koruma bilincinin ve toplumsal sorumluluğun yerine getirildiği ayrıca bu yapıların kullanıcı tarafından algılanmasının, okunmasının ve tanınır hale gelmesinin sağlandığı söylenebilir. Yeniden işlevlendirmeyi gerektiren; fiziksel ve işlevsel eskime, günümüz ihtiyaçlarının karşılanamaması ve kullanım dışı kalma nedenleri yanında bakımsızlık, bilinçsiz koruma uygulamaları ve koruma planı eksikliği gibi faktörler tarihi yapıların yıpranması, geri dönüştürülemeyen hasar alması, çöküntü alanları haline gelmesi ve sosyokültürel sürdürülebilirliğin tehdit altında kalmasına neden olmaktadır (Arabacıoğlu ve Aydemir, 2007, s.208). Kültürel değerlerin sonraki kuşaklar tarafından bilinmesini amaç edinen sosyokültürel sürdürülebilirliğin sağlanmasında bir araç olan kültür varlıklarının yeniden işlevlendirilerek kullanılmasında elde edilen başarı toplumların korumaya bakışındaki niteliği yansıtmaktadır (Tapan, 2007; Kincaid, 2002). Sosyokültürel sürdürülebilirliğin sağlanması kapsamında yapıya verilen yeni işlevin, yapının bulunduğu bölgede ihtiyaç duyulanı karşılaması, kent dokusuna sağladığı katkı, topluma katkısı ve kullanıcının aidiyet ve sahiplenme hissini kuvvetlendirici etkileri kapsamında değerlendirilmek önemlidir (Aydın ve Okuyucu, 2009, s.37).

Yeniden işlevlendirme kapsamında öncelikli olarak tercih edilen yapının özgün işlevinin devam ettirilmesidir. Özgünden farklı işlev ile kullanılması öngörülen yapının yeni işlevin gerektirdiği müdahalelerde özgüne en uygun, minimum ya da geri döndürülebilir düzeyde olması tercih edilmektedir. Tarihi yapıya verilen yeni işlev yapının korunması, yaşatılması, sosyokültürel sürdürülebilirliğin sağlanması ve gelecek kuşaklara aktarılması için

bir yol olarak görölmektedir. Bu nedenle tercih edilen işleve göre yapıya müdahale edilirken mekânsal, çevresel, ekonomik, sosyokültürel ögeler ile yasaların dikkate alınarak çalışmanın yapılması büyük önem taşımaktadır. Tarihi yapıya verilecek yeni işlev için müdahale sınırlarının önceden belirlenerek uygulamanın yapılması gerekmektedir. Müdahale sınırlarını belirleyen kararlar özgün mekânsal detaylara zarar vermeyecek nitelikte olmalıdır.

Kırşehir Konaklarının Yeniden İşlevlendirilmesi

Çalışma kapsamında, Kırşehir'in ve yeniden işlevlendirilen konakların tarihsel sürecini belirlemek amacıyla literatür taraması yapılmıştır. Konakların özgün mekân kurgusu, cephe düzeni, süsleme ve bezeme detayları ile kullanım durumları yazılı ve görsel kaynaklardan elde edilmiştir. Kırşehir Belediyesi, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Mimar Nadir YAĞMUR arşivi ve kişisel arşivden konakların koruma uygulama süreçlerine, koruma uygulamasından önce ve sonrasına ait veriler toplanarak uygulama ile yaşanan değişim/dönüşüm belirlenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda konakların tescil durumları, kullanımında olduğu ve kullanım dışı kaldığı dönemler ve teknik detayları içeren verilere ulaşılmıştır.

Kırşehir konaklarının tamamının mevcut işlevleri nedeni ile her kullanımının rahatlıkla erişebildiği yapılar olmamasına rağmen kullanımının devam ediyor olması koruma bağlamında doğru kabul edilebilen müdahale kararlarındanndır. Konakların işlevsiz kalması durumunda yapıların yok olmasının hızlanacağı bilinmektedir. Bu duruma örnek olarak Bölükbaşı Konağı'nın kullanım dışında kalmasının yapının yok olma sürecini hızlandırdığı gösterilebilir.

Tarihi Süreçte Kırşehir

Kırşehir kentinin kuruluş ve ilk yerleşim yeri olarak kullanıldığı tarihin dair kesin bilgiye ulaşılamamaktadır. Kentte merkez ve köylerde oldukça fazla sayıda yer alan höyüklerde yapılan çalışmalar yardımıyla kentin geçmiş tarihsel süreci hakkında bilgi edinilebilmektedir. Kazı çalışmaları ile elde edilen buluntulardan kentin tarih öncesi dönemlerinin İlk Tunç Çağı'na tarihlendiği belirlenmektedir. Kentin bu dönemde aktif yerleşim yeri olarak kullanıldığı bilinmekte (Yaman, 1983, s.4896) ve bu çağı takip eden süreçte kentte Hitit, Frig, Pers, Makedonya, Kapadokya Krallığı, Roma ve Bizans İmparatorlularının egemen oldukları bilinmektedir (Şahin, 2001, s.481; Acar, 2018).

Selçuklu ve Beylikler Döneminde, Anadolu'da bulunan bazı beylikler tarafından birkaç kez el değiştirdiği bilinen kent hakkındaki ilk bilgiler 12. yy.'a tarihlenmektedir. 1173 yılında Selçuklu hakimiyetine giren kent, 14. yy. ortalarında Eretna Beyliği'ne ve 14. yy. sonlarında Kadı Burhâneddin'in idaresine girmiştir. Kadı Burhâneddin'in ölümü ile Osmanlı hakimiyetine giren kent Ankara Savaşı'nın ardından Timur tarafından Karamanoğulları Beyliğine verilmiştir. Kentin Osmanlı İmparatorluğu sınırlarına dahil edilmesi Fatih'in hükümdarlığı dönemine tarihlenmektedir. Kentin fiziki sınırlarının geliştiği dönem olan Selçuklu İmparatorluğu Dönemi'nde kentte zaviye, medrese, cami, mescit ve türbe işlevli yapılar, Kale merkez kabul edildiğinde doğu, kuzey ve kuzeybatı yönünde inşa edilerek ilerlemiştir (Şahin, 2001, s.481; Acar, 2018). Bu yapılardan kentin Selçuklu İmparatorluğu Dönemi'nde inşa edilen anıtsal yapılarından günümüze ulaşan örnekleri bulunmaktadır. Sivil Mimarlık Örnekleri olan konaklar ise 20. yy'a tarihlenen yapılardır.

Konaklarda Gerçekleşen Koruma Uygulamaları

Ağalar Konağı, Hacıbey Konağı, Uğurlu Konağı ve Dr. Süreyya Konakları yapı sahibi kurum ya da özel şahıslar tarafından farklı tarihlerde koruma uygulamaları geçirmiş yapılardır. Ağalar ve Hacıbey Konakları 2003 yılında kamulaştırılarak Kültür ve Turizm Bakanlığı'na tahsis edilmiştir. Her iki yapının da 2007 yılında restorasyon uygulaması tamamlanarak Ağalar Konağı'nın Kültür ve Sanat Evi işlevi ile Hacıbey Konağı'nın ise Etnografya Müzesi işlevi ile dönüştürülmesine karar verilmiş ancak günümüzde farklı işlevlerle kullanılmaktadır (Kırşehir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü arşivi, 2022). Uğurlu Konağı, pandemi sürecinde, 2020 yılında yapı sahibi tarafından restore edilerek özgün işlevi ile dönemsel olarak kullanılmaya devam etmektedir. Dr. Süreyya Konağı'nın 2018 yılında dış sıvası yenilenmiş, yapının taşıyıcı sistemine, plan kurgusunda ya da iç mekân detaylarına müdahalede bulunulmamıştır. Sülükçüler ve Bölükbaşı Konaklarının koruma uygulaması geçirme durumları ve uygulamanın hangi tarihlerde gerçekleştiği hakkında bilgiye ulaşamamıştır (Tablo 1).

Ağalar ve Hacıbey Konaklarının koruma uygulaması öncesinde farklı nedenlerle kullanım dışı kaldığı ve bu süreçte hasar düzeyinin arttığı geçmiş tarihli görsellerden izlenebilmektedir (Tablo 1, 2 ve 3). Kullanım dışı kalan Ağalar ve Hacıbey Konaklarının kent içinde çöküntü alanı olması, güvenlik problemi oluşturması ile niteliksiz ve kontrolsüz kullanımı sosyal yapının zarar görmesine neden olmuştur. Bunun yanında yapının kullanıl-

madığı süreçte yaşadığı fiziksel yıpranma sonucu koruma uygulamasına ihtiyaç duyulmuştur.

Tablo 1. Kırşehir Konakları (Yazar arşivi, 2000, 2022; Kırşehir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü arşivi, 2022)

Konak Adı	Yapım Yılı	Mevcut İşlevi	Koruma Uygulaması	Geçmiş Durum	Mevcut Durum
Ağalar Konağı	1938	Müze+Kafe Restoran	2007		
Hacıbey Konağı	1919	Ahilik Araştırma Merkezi	2007		
Sülükçüler Konağı	1926	Konut	-		
Uğurlu Konağı	1915-1920 (2007)	Konut	2020		
Dr. Süreyya Konağı	1934	Konut	2018		
Bölükbaşı Konağı	-	Kullanım Dışı	-		

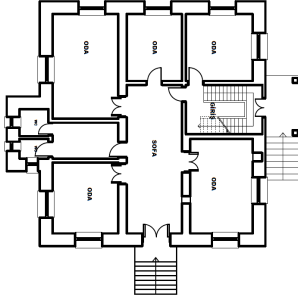

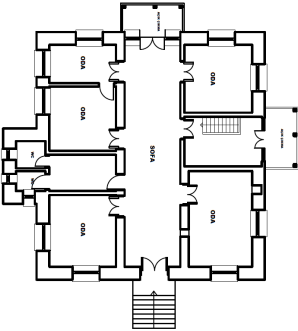

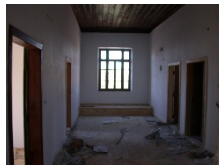

Halk arasında Taş Konak olarak adlandırılan **Ağalar Konağı**, üç katlı (bodrum + iki kat) ve iç sofalı plan şemasına sahiptir. Bahçe içinde sokaktan bağımsız olarak yer alan yapının girişi güneydoğu cephesindedir. Moloz taş ve tuğladan yığma sistemle inşa edilen yapının köşeleri kesme taştır.

Yapının kuzeydoğu ve güneydoğu cephelerinde ve ortada yer alan açık çıkmaların taşıyıcısı, alınlığı ve yapının kapı/pencere doğramaları ahşaptır. Açık çıkma, taş ve tuğla söveler ile kat ve saçak silmelerinin cephe bezemesini oluşturduğu yapıda oldukça sade yükler bulunmaktadır.

Alt katta sofaya açılan ikişer oda ve birer servis mekânı bulunmaktadır. Konağın katlar arasında kullanılan merdiveni sofaya açılan mekânda yer almaktadır. Plan şeması incelendiğinde yapının cephesinin biçimlenmesin-

de etkili olan ıslak hacimlerin yapıların inşa edildiği dönemde ya da farklı bir tarihte yapıya eklenmiş olabileceği düşünülmektedir.

Tablo 2. Ağalar Konağı (Yazar arşivi, 2022; Kırşehir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü arşivi, 2022; Acar, 2018)

Plan Şeması	Restorasyon Uygulaması	Restorasyon Sonrası
		
		
		
		
		

2007 yılında tamamlanan restorasyon uygulamasında yapının strüktürünün sağlam olması nedeniyle uygulama kapsamında konfor koşullarının artırmak ve yeni işlevin gerekliliğini karşılayabilmek amacıyla ıslak hacimlerin ve mutfak mekânının iyileştirildiğini söylemek mümkündür. Ayrıca açık çökmelerdeki dikmeler ve doğramalar yenilenerek yapıda bulunan

ahşap elemanların boyandığı uygulama öncesi ve sonrasına ait görseller üzerinden okunmaktadır (Tablo 2).

Hacıbey Konağı yığma tuğla sistemle inşa edilmiş ve üzeri sıvalıdır. Yapının sokağa bakan cephesi kuzeydir ve ana giriş bu cepheden sağlanmaktadır. Güney cepheden arka bahçeye ulaşılan yapı üç katlı (bodrum + iki kat) ve iç sofalı plan şemasına sahiptir.

Şekil 3. Soldaki GörSEL Ağalar Konağı'nın Kafe Olarak Kullanılan Ek Yapısı, Sağdaki GörSEL Hacıbey Konağı'nın Kaldırılan Niteliksiz Eki (Yazar arşivi, 2000, 2022)

Yoldan geriye çekilerek bahçe içinde konumlanan yapının giriş kapıları üzerinde ortada yer alan açık çıkmalar ahşap taşıyıcı elemanlar, ahşap kemer ve ahşap alınlık ile bezenmiştir. Kat ve saçak silmeleri, pencere altlarında yer alan yüzey hareketi ve saçak hizasında yer alan geometrik biçimler cephe detaylarını belirleyen elemanlardır. Yapının üst katı sofada ve odalarda özenli işçilik detayları ile şekillendirilmiş tavan kaplamaları ve yük-lükler yer almaktadır. Plan şemasında sofaya ikişer oda açılmakta ve merdiven sofada yer almaktadır.

Ağalar Konağı ile birlikte 2007 yılında restore edilen ve strüktürü sağlam olan yapının cephe sıvasındaki bozulmalar giderilmiştir. Yapıda bulunan ahşap elemanlardan çürümüş olanları yenisi ile değiştirilmiş, iç mekânda bulunan yük-lük/tavan bezemeleri özgün detaylarına ve renklerine uygun olarak tekrar boyanmıştır. Yapının mutfak ve ıslak hacimlerinin yeni işlevin gerekliliğine bağlı olarak iyileştirilerek kullanımının devam ettiği uygulama öncesi ve sonrasına ait görseller üzerinden okunmaktadır (Tablo 3).

Ağalar Konağı, koruma uygulamasının ardından müze işlevi ile kullanılırken bahçesine yapılan ek yapı kafe/restoran işlevi ile kullanılmaya devam etmektedir. Hacıbey Konağı ise uygulama öncesinde yapıya eklenmiş olan niteliksiz eklerden temizlenerek üniversiteye bağlı Ahilik Araştırma Merkezi olarak kullanımını sürdürmektedir (Şekil 3).

Tablo 3. Hacıbey Konağı (Yazar arşivi, 2000, 2022; Kırşehir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü arşivi, 2022; Acar, 2018)

Plan Şeması	Restorasyon Öncesi	Restorasyon Sonrası
		
Zemin Kat Planı		
		
Birinci Kat Planı		
		

Uğurlu Konağı 2007 yılında geçirdiği yangına kadar özgün işlevi ile aktif olarak kullanılmıştır. Yangından sonra tamamen yıkılmış ve yapının özgün detaylarını içeren görsellerden yararlanılarak tekrar inşa edilmiştir. Yapının şimdiki maliki (Mimar Nadir YAĞMUR) tarafından 2020 yılında uygulanan restorasyon ile ileri bir tarihte mimarlık ofisi olarak kullanılması planlanan yapının özgün detayları ile ayağa kaldırılması amaçlanmıştır. Buna bağlı olarak konağın özgün detaylarının elde edildiği, projesinin özgün detaylara bağlı kalınarak hazırlandığı ve uygulama sürecinde de mal-

zeme ve usta temini hassasiyetle ele alınmıştır. Konakların mevcut kullanımlarında gerekli olan konfor koşullarını sağlamak üzere mutfak ve wc mekânlarında iyileştirme yapıldığını söylemek mümkündür. Yapının ahşap çatı arası kerpiç dolgu olan sistemi uygulama sürecinde tuğla dolgu ile yenilenmiştir. Elektrik ve su tesisatının yenilediği yapıda ısıtma sistemi için kalorifer tesisatının da ilave edildiği yapı malikinin açıklamalarından ve görsellerden elde edilebilmektedir (Nadir Yağmur Arşivi, 2020).

Tablo 4. Uğurlu Konağı (Yazar arşivi, 2000, 2022; Nadir Yağmur Arşivi, 2020)

Plan Şeması	Restorasyon Öncesi	Restorasyon Sonrası
 <p>Zemin Kat Planı</p>		
 <p>Birinci Kat Planı</p>		
		
		

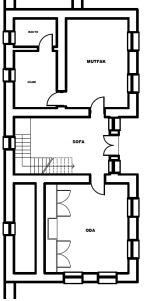

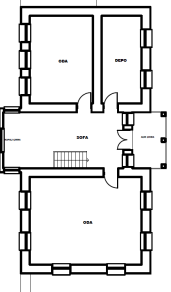

İki katlı olan Uğurlu Konağı'nın batı ve doğu cepheleri doğrultusunda şekillenen giriş aksında kapılar üzerinde ortada yer alan açık çıkmalar ahşap kolon, ahşap kemer ve ahşap alınlık detayları ile cepheyi şekillendirir.

mektedir. Ahşap kat silmesi ve sövenin cephe karakterini belirlediği yapıda açık ve kapalı çıkmalarda ahşap elibeline yer almaktadır. Cephede şekillenen çıkmalar açık ve cephenin ortasında yer alan örneklerdir. Konağın katlar arası düşey bağlantısı yapı dışındaki merdiven ile sağlanmaktadır. 2007 yılından öncesine ait merdivenin konumu ile ilgili bilgiye ulaşılamaması nedeniyle özgünlüğü hakkında yorum yapmak mümkün olamamaktadır. 2020 yılında hazırlanan restitüsyon projesinde yapının doğu cephesinde yer alan merdivenin altı wc olarak kullanılmaktadır. Yapının restorasyon uygulaması sonrasında da mekânların kullanımında farklılık olmadığı plan ve görsellerden okunabilmektedir. İç sofalı plan şemasına sahip yapı iki katlıdır. Sokağa cephe veren (batı cephe) konağın girişi bahçeden yapılmaktadır. Sokak ve bahçe cephesinde açık çıkmaların yer aldığı yapıda kapalı çıkma da bulunmaktadır. Yapının cephesinde kat silmesi, kapalı ve açık çıkma altında bulunan elibeline detayları ve açık çıkmada yer alan kemer detayları cephe bezemesini oluşturmaktadır (Tablo 4).

Dr. Süreyya Konağı iki katlı, iç sofalı ve merdivenin sofada yer aldığı plan kurgusuna sahiptir. Sokağa cephe verecek şekilde konumlanan yapının girişi bahçeden sağlanmaktadır. Sokak cephesinde (batı cephesi) ortada kapalı çıkması bulunan yapının bahçe cephesinde (doğu cephesi), giriş kapısının üzerinde yine ortada açık çıkma yer almaktadır. Ahşap karkas arası kerpiç dolgu yapı sistemine sahip yapının cephesi sıvalıdır.

Kapı ve pencerelerin oldukça sade şekillendirildiği yapıda üst katta sofa ve bir odada detaylı işçiliğe sahip tavan göbeği ve alt katta sade bir yüklük bulunmaktadır. Geleneksel olarak yüklüklerin gusülhane olarak kullanıldığı konaklardan Dr. Süreyya Konağı'nda farklı yıkanma mekânı detayı bulunmaktadır. Üst katta yer alan odada kentin yöresel özelliği olarak "çağ" (döşemede kotun farklılaştırılması ile şekillendirilen yıkanma mekânı) yer almaktadır. Yapının özgün kullanıcıları birkaç kuşaktır yapıda ikamet etmektedir. Mevcut kullanıcıların 2018 yılında yapının cephe sıvasını yenilediği bilinmektedir. Bu tarihten önce koruma uygulamasının yapılma durumu hakkında bilgi edinilememiştir. Ancak yapıda sofaya açılan mutfak, banyo ve kilerin geçmiş bir tarihte yapıya eklendiği düşünülmektedir (Tablo 5).

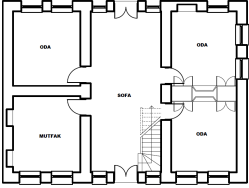

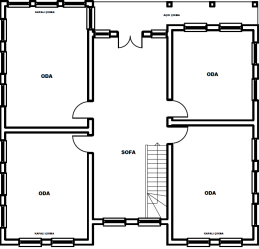

Tablo 5. Dr. Süreyya Konağı (Cafer Ağa Konağı) (Yazar arşivi, 2022)

Plan Şeması	Cephe	İç Mekân
		
Zemin Kat Planı		
		
Birinci Kat Planı		

Çalışmanın konusu konaklar içinde kullanım dışı kalan tek örnek **Bölükbaşı Konağı**'dir. İki katlı olan yapı ahşap karkas arası kerpiç dolgu yapıım sistemine sahiptir. Yapının plan şeması iç sofalı ve ikişer odanın sofaya açıldığı mekân kurgusuna sahiptir. Alt katta sofaya açılan mekânlardan bir tanesinin mutfak olarak kullanıldığı düşünülmektedir. Mekânda mutfak kullanımına uygun dolap, raf ve bulaşık yıkama mekânı olduğu tespit edilmiştir. Bahçe içinde cepheden geriye çekilerek konumlandırılmış konağın güney cephede yer alan giriş aksına göre iki yanda kapalı çıkması bulunmaktadır. Bahçeye bakan kuzey cephede giriş aksına göre tek tarafta bulunan kapalı çıkma, cephenin kalan kısmında açık çıkma olarak şekillenmektedir. Merdivenin sofada yer aldığı konakta özenli işçilikte hazırlanmış yüklük ve tavan detayları yer almaktadır. Cephe detaylarının oldukça sade şekillendiği yapıda sade elibeline örnekleri bulunmaktadır. Yapının mev-

cut durumunda koruma uygulaması geçirdiğini tanımlayıcı ize rastlanmamıştır (Tablo 6).

Tablo 6. Bölükbaşı Konağı (Yazar arşivi, 2022)

Plan Şeması	Cephe	İç Mekân
 Zemin Kat Planı		
 Birinci Kat Planı		
		

Sülükçüler Konağı alt katı ticari işlevle kullanılan tek örnektir. Üst katın konut işlevi ile kullanıldığı yapının cephe (kuzeydoğu) boyunca açık çıkması bulunmaktadır. Açık çıkmanın taşıyıcı elemanlarının kemerli bitişleri, kemerli pencereler ve elibelindeler yapının cephe bezemelerini oluşturmaktadır. Yapının kullanımının belirli aralıklarla özgün kullanıcısı tarafından gerçekleştirildiği bilinmektedir. Kullanıcısı tarafından gerçekleştirilen bakım onarım dışında uygulama geçirmedeği bilinmektedir.

Yöntem

Konakların fiziksel değişimini belirlemek için saha çalışmasında yapılan gözlemin yanında sosyokültürel yapıya sağladığı kazanımların sorgulandığı anket soruları kentin rastgele seçilen kent kullanıcılarına yöneltilmiştir. Yapılardan Ağalar ve Hacıbey Konakları işlevine bağlı olarak kullanıcı profiline çeşitlendiği yapılardır. Bu kapsamda sosyokültürel yapının belirleyicisi olan kullanıcının bu konaklarla kurduğu ilişkinin kuvveti önem kazanmaktadır. Çalışma konusu olarak seçilen konakların tanımlı kullanıcı profili dışında kalanların da değerlendirmeye alınması uygun görülmüştür. Böyle-

likle konakların süreç içinde yaşayacağı dönüşüme bağlı olarak kullanıcı taleplerinin de değerlendirilmesi önemli olacaktır. Kullanıcının kentte bulunma süreleri, kenti ve konakları tanıma ile kullanım durumu üzerinden değerlendirme yapmayı amaçlayan bu çalışmada rastgele seçilen 82 kullanıcı ile anket çalışması yapılmıştır. İki gruptan oluşan anket sorularından kullanıcı demografik özellikleri ve profilini belirlemek amacıyla oluşturulan sorular birinci grup, konakların özgün işlevle kullanımı, yeni işlev ile dönüştürülme sürecinde kullanıcı değerlendirmesi, mevcut işlevle kullanım sürecinde mekân nitelikleri ve kullanıcının yapı ile kurduğu ilişki ikinci grup sorulardır. İlk grup sorularda kullanıcıların yaş, cinsiyet, meslek, eğitim durumu ve Kırşehir’de bulunma sürelerinin belirlenmesi hedeflenmiştir. İkinci grup sorularda, koruma bilinci, konakların fark edilme düzeyleri, konakların ne sıklıkta kullanıldığı, yeni işlevlerin kullanım sıklığını artırma düzeyi, konaklarda anı değeri taşıyan deneyimlerinin bulunma durumu, mevcut işlevin mekân kalitesine katkı sağlama durumu ve konakların özgün işlevi ile kullanıldığına tanıklık eden kullanıcılara işlevsel değişim ile kullanıcının konakları kullanma durumlarındaki değişimin sorgulanması amaçlanmıştır. Konakların farklı işlevle dönüştürülmesi gerektiği durumda kullanıcının hangi işlevle yapıları kullanmak istediğinin belirlenmesine çalışılmıştır. Kent içinde belli bir doku oluşturmayan konaklardan merkeze yakın, ulaşımın kolay olduğu ya da sıklıkla kullanılan yaya aksı üzerinde bulunma durumunun kullanım yoğunluğunu etkileme durumu belirlenmeye çalışılmıştır. Ayrıca yeni verilen işlevin kullanıcının yapıyı kullanma durumunu etkileme düzeyi belirlenmeye çalışılmıştır. Anket sorularında açık uçlu sorular yöneltilerek kullanıcıyı cevaplarla yönlendirmekten kaçınılmaya çalışılmıştır. Elde edilen anket sonuçları SPSS 22 programına girilerek katılımcıların demografik özellikleri ve konakları kullanım, farkında olma durumu ve yeni işlevle ilgili talepleri karşılaştırmalı olarak istatistiki olarak sunulmuştur.

Bulgular

Gözlem ve Araştırmaya Dayalı Bulgular

Kırşehir merkezde bulunan ve çalışmanın konusu 20. yy. konaklarının tamamı tescilli yapılardır. Bu konaklardan Sülükçüler ve Uğurlu Konakları kentin merkezinde yer alırken Ağalar ve Bölükbaşı Konakları merkeze yürüme mesafesindedir. Sülükçüler ve Uğurlu Konakları özgün işlevi ile kullanılmaya devam etmekte ve kentli kullanıcıların farklı amaçlarla kent

mekânlarını kullanırken kat ettikleri rota üzerinde yer almaktadır. Ağalar ve Bölükbaşı Konakları birbirine yakın konumda ve üniversiteye ulaşım hatlarından biri üzerinde yer almaktadır. Bu nedenle yapıların özellikle üniversite öğrencileri tarafından daha fazla tanınıyor olması gerektiği düşünülmektedir. Ayrıca Ağalar Konağı'nın bahçesinde yer alan ek yapının farklı kullanıcı profiline de hitap eden işlevle dönüştürülmüş olması yapının sıklıkla kullanılmasına olanak tanımaktadır. Ancak Ağalar Konağı kullanım yoğunluğu ile bahsedilen farkındalığın oluştuğu yapıyken Bölükbaşı Konağı, Ağalar Konağı'na yakınlık ve merkeze yürüme mesafesinde olması avantajlarına karşın terk edilmiş ve işlevsiz kalmış olması nedeniyle tanınır olmaktan uzaktır. Hacıbey ve Dr. Süreyya Konakları kent merkezine uzak konumda yer alan yapılardır (Şekil 1). Hacıbey Konağı, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi tarafından Ahilik Araştırma Merkezi olarak kullanıcı profiline daha sınırlı olduğu bir işlevle kullanılmaktadır. Yapılardan Hacıbey ve Uğurlu Konaklarının restorasyon öncesine ait fikir sahibi olunduğu ve restorasyon sonrası Hacıbey Konağı'nın âtil kalmışlıktan kurtulduğunu söylemek mümkündür. Uğurlu Konağı ise 2020 yılında restore edilerek özgün işlevle kullanılmaya devam etmektedir.

Sülükçüler ve Dr. Süreyya Konaklarının özgün işlevi ile özgün kullanıcısı tarafından kesintisiz kullanılıyor olması yapıların düzenli bakım onarımı yapılarak hasarsız ayakta kalmalarına katkı sağlarken Bölükbaşı Konağı'nın kullanılmıyor olması ve insan eliyle zarar görüyor olması yapının ömrünü azaltmaktadır. Bunun yanı sıra yapı ve bahçesinin niteliksiz kullanımı yakın çevrenin çöküntü mekânı olmasına sebep olmaktadır.

Çalışmanın konusu konaklardan Hacıbey, Sülükçüler, Dr. Süreyya ve Uğurlu Konakları sokağa ya da bahçeye bakan cephe bezeme detayları konusunda aynı dili konuşur niteliktedir (Şekil 4). Sülükçüler Konağı'nın ahşap çatı alınlığı ve kemerli pencere elemanları Hacıbey Konağı açık çıkma alınlıkları ve açık çıkmaya bakan kemerli pencere detayları eşleşmektedir. Hacıbey ve Uğurlu Konaklarının sokağa ve bahçeye bakan cephelerinin her ikisinde de ortada açık çıkma yer alırken Dr. Süreyya Konağı'nda sokağa bakan cephenin ortasında kapalı, bahçeye bakan cephenin ortasında açık çıkma yer almaktadır.

Şekil 4. Konaklar (Üst sıra ve soldan başlayarak sırasıyla; Hacıbey, Sülükçüler, Dr. Süreyya ve Uğurlu Konakları)

Farklı şekillenen örnekler olarak; Sülükçüler Konağı'nda sokak cephesinde açık çıkma cephe boyunca ve Bölükbaşı Konağı'nda sokak cephesinde iki yanda kapalı çıkma ile yanda kapalı çıkma ve açık çıkma birlikte yer almaktadır (Şekil 5).

Şekil 5. Dr. Süreyya, Bölükbaşı (sokak ve bahçe cephesi) ve Sülükçüler Konakları

Konaklarda konfor koşullarını sağlayabilmek amacıyla Ağalar, Hacıbey, Uğurlu ve Dr. Süreyya Konakları restorasyon ya da basit onarımlar gerçekleştirilmiş. Bu kapsamda tesisat ya da mekân ihtiyacına göre belirlenmiş değişikliklerde yapıya müdahalenin fazla olduğunu söylemek mümkündür. Ancak özgün ya da yeni işlevleri ile kullanılan konakların bu uygulamalar ile kullanımının devamlılığının sağlanacağı düşüncesiyle olumlu bulunmaktadır. Bunun yanında geri dönüştürülebilir olan ve basit onarım kap-

samında değerlendirilebilecek uygulamaların da konakların koruma uygulamaları sürecinde gerçekleştirildiği görsellerden okunabilmektedir.

Restore edilen konaklarda gerçekleştirilen uygulamaların yapıların plan şeması, cephe düzeni, süsleme öğeleri ve malzemesinde özgüne sadık kalınarak yapılmış uygulamalar olduğunu söylemek mümkündür. Bu kapsamda yapıda gerçekleştirilen uygulamalar yapının kullanım durumunda, bulunduğu çevreye sağladığı mekânsal nitelik ve sosyokültürel değerlerin korunması konusunda olumlu sonuçlara neden olan uygulamalardır. Yeni işlevin gerekliliğini, yapının kullanım düzeyini artırması ve ihtiyaç duyulan konfor düzeyinin sağlanması nedeniyle olumlu bir müdahale olarak değerlendirmek mümkündür.

Ankete Dayalı Bulgular

Çalışma kapsamında rastgele seçilen kullanıcı grubunun uygulanan anket sonuçlarına göre katılımcıların %31,7'si 26-40 yaş ve %30,5'i 19-25 yaş aralığındadır. %54,9'u üniversite mezunu ve %35,4'ü lise mezunu olan katılımcıların %32,9'u serbest meslek sahibi ve %28'i öğrencidir. %66,1'i Kırşehirli olup 25 yıl ve üzeri süredir kentte yaşayan kullanıcılar %42,3'ü Kırşehirli olmayıp bir yıldan kısa süredir kentte bulunan kullanıcılarıdır. Kentli kullanıcının koruma konusunda bilinç düzeyini ölçmek için "Bu yapıların korunması gerektiğini düşünüyor musunuz?" sorusu yöneltilmiştir. Soruya verilen cevaplar koruma bilincinin yeterli seviyede olduğunu (%98,8) göstermektedir. Ayrıca konakların yeniden işlevlendirilmesinin doğru koruma uygulaması (%76,8) olarak değerlendirdiği anket sonuçlarından elde edilmektedir. Özgün işlevi dışında olsa dahi kullanılmaya devam etmesinin uygun olması ve korunması konusunda alınmış olumsuz olarak kabul edilebilecek cevap bulunmamaktadır.

Kullanıcıların kentte bulunma sürelerine ve yaşlarına bağlı olarak konakları tanıma düzeylerinin değiştiği belirlenmiştir. Anket yöneltilen kullanıcılardan yapıları hiç tanımayanlar (%11) dışında bütün kullanıcıların Ağalar Konağı'nı en az bir kez kullandığı ya da yapıyı tanıdığı sonucu elde edilmiştir. Kırşehir'e üniversite okumak üzere gelen %28,1'lik grup ile 25 yılı aşkın süredir kentte yaşayan %48,8 oranındaki kullanıcıların en iyi tanıdıkları yapının Ağalar Konağı olduğu tespit edilmiştir. Ağalar Konağı'nın günümüzdeki kafe/restoran işlevinin farklı kullanıcı profiline uygun olması nedeniyle daha çok tanındığı söylenebilir. Uğurlu ve Sülükçüler Konakları merkezde bulunuyor olmalarına rağmen kullanıcı grubunun sınırlı olması nedeniyle Ağalar Konağı kadar tanınma ve fark edilmeleri söz konusu ola-

mamaktadır. 25 yıl ve daha uzun süredir kentte yaşayan ve 26-40 yaş arası kullanıcı grubu %42,1'lik en yüksek oran ile yapılardan Hacibey, Ağalar, Sülükçüler ve Uğurlu Konaklarını en çok tanınan konaklar arasında saymıştır. Ahilik Araştırma Merkezi olarak kullanılan Hacibey Konağı'nda merkeze ait kütüphane olarak kullanılan birimin de bulunması yapının kullanıcı sayısını artırmaya uygun işlev olarak değerlendirilebilir. Ancak anket sonuçlarından elde edilen veriler yeterli düzeyde kullanım olmadığını göstermektedir. Bunun nedeni olarak yapının kent merkezine olan mesafesinin görece fazla olduğu ve rahatlıkla ulaşılamamasından kaynaklandığını söylemek mümkündür.

Konakların özgün işlevi dışında farklı bir işlevle dönüştürülmesini büyük oranda uygun bulan kullanıcı grubundan lise (%44,8) ve üniversite (%33,3) mezunu olanlar müze ve sergi gibi kullanıcı profiline çeşitlendiği ve daha sıklıkla kullanıma olanak verecek işlevlerle dönüştürülmesini uygun bulmaktadır. Bunun yanında kullanıcılardan daha az sayıda olanları konakların farklı işlevle dönüştürülmesi konusunda işlev çeşitliliği gerektiğini belirtmektedir. Oran olarak oldukça düşük olan bu işlevler müze ve sergi gibi pasif işlevlerden daha fazla kullanımı artıracak ve farklı üretimlerin yapılmasına olanak tanıyacak işlevlerdir. Kentin kültürel özelliklerinin tanıtıldığı, yerel yemek kültürünü yansıtacak üretimlerin ve satışının yapıldığı, dizi seti olarak kullanımı, çocukların sosyalleşmesine ve eğitimine imkân verecek faaliyetlerin bulunduğu, kütüphane ya da sinema salonu olması gibi farklı işlevler kullanıcı talepleri arasında sıralanabilir.

Kullanıcılardan %30,5'lik grup konaklarda yaşadıkları anı olduğundan bahsetmektedir. Bu oranı oluşturan kullanıcıların kentte uzun süredir yaşayanların yanı sıra kısa süredir kentte bulunan kullanıcıların da olduğu tespit edilmiştir. 2007 yılında restore edilerek kafe/restoran olarak kullanılmaya başlanan Ağalar Konağı için, aile bireylerinin özel gün kutlamaları ile anı değerinin oluştuğu ve buna bağlı olarak kullanıcının aidiyet hissinin kuvvetlendiğini söylemek mümkündür. Konağın koruma uygulaması öncesine ait durumunda kullanıcıların yapı ve bahçesine ait çocukluk hatıralarının bulunduğu belirlenmiştir.

Değerlendirme ve Sonuç

Toplumların kültürel ve tarihi değerlerinin fiziksel yansıması olan tarihi eserlerin, koruma alt başlıklarından yeniden işlevlendirme kapsamında değerlendirilmesi koruma bağlamında doğru uygulamalar olarak değer-

lendirilmektedir. Tarihi eser niteliğindeki yapının öncelikle özgün işlevi ve özgün kullanıcısı ile kullanımının devam etmesi tercih edilirken farklı pek çok nedenle işlevini kaybetmesi durumunda kullanıcı beklentisi, kent kimliğinin korunması ve ekonomik kazanç göz önüne alınarak yeni işlevin belirlenmesi gerekmektedir. Bu kapsamda, özgün kullanıcının konutu kullanımının devam ettiği örneklerde yapının korunmasının sürekliliği sağlanabilecektir. Kırşehir kentinde olduğu gibi doku oluşturmeyen, özgün işlev ve kullanıcının günümüze ulaşmadığı konak yapılarında kültürel ayak izinin devamlılığının sağlanması konusunda, verilecek işlevin yapının kentli kullanıcısı tarafından erişilebilir olmasının öncelikler arasında yer alması gerektiği düşünülmektedir. Yeniden işlevlendirilecek yapının yeni işlevinin özgün plan şeması, bezeme detayları, cephe kurgusu ve sosyokültürel özelliklerle birlikte değerlendirilerek belirlenmesi önemlidir. Konakların kullanımının devamlılığının sağlanmasıyla korumanın kalıcı olacağı ve geri dönüşürülemez müdahalelerin yapı lehine olduğu düşünülmektedir.

Konaklardan işlevsel dönüşüm ile kullanılmaya devam edenlerin ve kent merkezinde yer alanların, kentin farklı sürelerdeki kullanıcıları tarafından daha fazla fark edilir ve tanınır olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu kapsamda, Bölükbaşı Konağı'nda olduğu gibi işlevsiz kalan yapıların fiziksel olarak yıpranması ve kullanıcı ile bağı olmaması nedeniyle fark edilebilirliği azalmaktadır. İşlevsiz kalan konaklar bulunduğu konum çevresinde mekân niteliğinin bozulmasına sebep olurken güvenlik probleminin yaşanmasına neden olmaktadır. Ayrıca yapının fiziksel yıpranmışlığı da kent dokusu içinde nitelik bozucu olarak tanımlanabilir. Kentlerin kültürel ayak izlerinin devamlılığını sağlamakta önemli rol oynayan konakların korunması ve yaşatılması önemlidir. Bu bağlamda, farklı bir işlevle dönüştürülerek kullanılan konakların kullanıcı profilinde sağlanan çeşitlilik sayesinde kullanıcının kent ve yapı ile kurduğu bağı, aidiyet hissinin ve sahiplenme düzeyinin artmasını sağlamak mümkün olmaktadır. Çalışmanın konusu olan konak yapılarının korunarak kültürel mirasın geleceğe aktarılması ile toplumda geçmiş kültür bilincinin oluşmasının, kültürel ayak izinin gelecek kuşaklara aktarılması, sosyokültürel sürekliliğin korunması ve kent kimliğinin korunmasının sağlanması mümkün olur.

Kırşehir'de yer alan konaklardan Ağalar ve Hacıbey Konaklarının kentli kullanıcı tarafından rahatlıkla ulaşılabilir işlevlerle dönüştürülmüş olması bu yapıların kullanıcı ile kurduğu ilişkiyi kuvvetlendirerek aidiyet ve sahiplenme hislerini güçlendirmektedir. Uğurlu, Sülükçüler ve Dr. Süreyya Konaklarının özgün işlevi ile kullanımına devam ediyor olması yapıların ken-

tin kültürel değerlerinin yaşatılıyor olması kapsamında doğru uygulamalardır. Bölükbaşı Konağı'nın kullanım dışı kalmış olması, yapının tanınmasını önlemesinin yanı sıra süreç içinde hasarının artarak yapının yok olmasına neden olmaktadır.

Konakların özgün ya da farklı işlevleri ile kullanılıyor olması, yapıların bulunduğu kent parçaları içinde fiziksel, görsel ve mekânsal niteliği artırır özellik sergilemektedir. Bölükbaşı Konağı dışındaki konakların koruma uygulamaları geçirerek kullanıma devam etmesiyle buldukları çevrelerin niteliğini artırırken kent belleğinde yer etmekte ve anı değerinin oluşmasında etkili olmaktadır. Yeniden işlevlendirilen konaklardan Ağalar Konağı ile oldukça yakın konumda bulunan Bölükbaşı Konağı, kullanıcının rahatlıkla ulaşabileceği avantajlı konumda yer almakta ancak işlevsiz kalması nedeniyle pek çok kullanıcının tanımadığı bir yapıdır. Koruma kapsamında öncelikli tercih yapının özgün işlevi ile kullanımının devam etmesidir. Ancak konutun özgün kullanıcısı ile özgün işlevinin devam etmesinin aidiyet ve sahiplenmeyi kuvvetlendireceği düşünülmektedir. Özgün kullanıcının bulunmadığı konutlar için yapıya verilecek işlevin farklı kullanıcı profiline hitap edecek işlevde olması önem kazanmaktadır. Böylelikle, yapının kullanıcı ile etkileşiminin artması, paylaşımın fazlaşması ile aidiyetin kuvvetlenmesi, yapının kullanımı ile tanınırlığının artması ve kent kimliğini oluşturan önemli ögenin farkındalığı sağlanmış olacaktır. Anket sonuçlarından elde edilen işlev önerilerinden, konakların kentin tanıtımının yapılacağı kültürel bazı faaliyetlerle ya da sanatsal ve kültürel birtakım eğitim ve uygulamaların yapıldığı işlevlerle dönüştürülmesinin kullanım durumunu iyileştireceği ve çevreye sağlayacağı fiziksel/sosyal katkı kapsamında kazanım sağlayacağı düşünülmektedir.

Anket sonuçlarından elde edilen değerlendirmelere göre Ağalar Konağı mevcut işlevi nedeniyle kullanıcının en tanıdığı ve kullandığı yapı olarak belirlenmektedir. İşlevin kullanıcı profilini çeşitlendirmesi nedeniyle bu sonuca ulaşılması oldukça doğaldır. Çalışma kapsamında kentli kullanıcı üzerinden yapılan değerlendirme temel amaç kabul edilmiştir. Böylelikle kentte mevcut durumda kullanım dışı olan ya da süreç içinde işlevini yitirebilecek konakların sosyokültürel sürdürülebilirliğin devamlılığının sağlanabilmesi için kullanıcı ile etkileşimin fazla olacağı bir işlevin seçilmesinde kullanıcı değerlendirmesinin rehber olacağı düşünülmektedir. Yapının bulunduğu çevrenin ve kentin ihtiyacı işlevin kullanıcının sahiplenme ve aidiyet hissini kuvvetlendirecek nitelikte olması yapı için oldukça önemlidir.

Kentin yerel yönetimi, Sivil Toplum Kuruluşları ve üniversitelerin de kentin tarihi değerlerinin korunması ve yaşatılmasında aldığı sorumluluk bu yapıların korunması ve kültürel ayak izinin devamlılığının sağlanmasında oldukça kıymetlidir. Bu konuda sağladıkları desteğin devamlılığı kentin tanıtılmasında önem kazanmaktadır.

Sonuç olarak, konakların koruma kapsamında öncelikle özgün işlevi ile kullanımının devam etmesi tercih edilmektedir. Ancak kent içinde doku oluşturumuyor olması kullanıcının algılamasını zayıflatmaktadır. Bu nedenle âtl kalma ya da yeniden işlevlendirilme konuları gündeme geldiğinde verilecek işlev önem kazanmaktadır. Kullanım dışı kalan Bölükbaşı Konağı için yapılacak koruma uygulamasıyla yeniden işlevlendirilerek kentin kullanıcısı ile aktif ilişki kurması gerektiği düşünülmektedir. Böylelikle kentin sosyokültürel yapısının izlerini taşıyan mekânların kullanıcı tarafından tanınması ve kent kimliğinin korunması sağlanmış olacaktır. Kentin köklü geçmişine ait kültürel ayak izinin mekân üzerinden devamlılığı sağlanmış olacaktır. Özgün işlevi ile kullanıma devam edilen konakların ise süreç içinde yeniden işlevlendirilmesi gerekmesi durumunda kullanıcı istek ve talepleri göz önünde bulundurularak kent ve kentliye kazandırılması gerektiği düşünülmektedir.

Teşekkür:

Çalışmanın hazırlanması sürecinde arşivinden yararlandığım Kırşehir Belediyesi'ne, Kırşehir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'ne, Mimar Nadir YAĞMUR'a ve anket katılımcılarına desteklerinden dolayı teşekkür ederim.

Extended Abstract

Investigation of ReFunctioned Kırşehir Mansions within the Scope of Sociocultural Sustainability

*

Olçay Türkan Yurdugüzel
ORCID: 0000-0002-7877-1732

Transferring the cultural footprint of the past to the future, ensuring the continuity of social and cultural accumulation is possible with the protection of historical structures. By preserving these structures and transferring the heritage to the future, the continuity of sociocultural sustainability, the creation of awareness of the past culture in the society and the preservation of urban identity are ensured. Heritage is transferred to the future by preserving historical buildings, awareness of the past culture is created in the society and the preservation of urban identity is ensured. Reasons such as unconscious use or neglect of historical environments that exist in almost every city in our country cause damage to this heritage. In Kırşehir monuments are dated to the Seljuk Period. There are mansion structures dating to the beginning of the 20th century. Some of the mansions that do not form a certain texture continue to be used today by being preserved with different functions from the original. The subjects of the study are Ağalar Mansion, Hacibey Mansion, Sülükçüler Mansion, Uğurlu Mansion, Dr. Süreyya (Cafer Ağa) and Bölükbaşı Mansions are registered buildings among the civil architecture examples of the city. Apart from these structures, there is no registered mansion structure. The mansions chosen as the subject of the study, which continue to be used with original or different functions have been transformed into museums, cafes/restaurants and Ahi Research Center with the preservation works they have undergone on different dates. Ağalar Mansion, Hacibey Mansion, Uğurlu Mansion and Dr. Süreyya Mansions are structures that have undergone

conservation practices at different dates by the owner of the building or private individuals. Ağalar and Hacıbey Mansions were expropriated in 2003 and allocated to the Ministry of Culture and Tourism. Restoration of both buildings was completed in 2007 and it was decided to transform Ağalar Mansion with the function of Culture and Art House and Hacıbey Mansion with the function of Ethnography Museum, but today it is used with different functions. Uğurlu Mansion, during the pandemic process, was restored by the owner of the building in 2020 and continues to be used periodically with its original function. Dr. Süreyya Mansion was renewed in 2018 and no intervention was made to the carrier system, plan setup or interior details of the building. We could not find any information about the status of Sülükçüler and Bölükbaşı Mansions undergoing the protection application and the dates on which the application took place. Among these mansions, Sülükçüler and Uğurlu Mansions are located in the center of the city, while Ağalar and Bölükbaşı Mansions are within walking distance of the center. Sülükçüler and Uğurlu Mansions continue to be used with their original function and are located on the route that urban users take while using urban spaces for different purposes. Ağalar and Bölükbaşı Mansions are located close to each other and on one of the transportation lines to the university. Hacıbey Mansion is used by Kırşehir Ahi Evran University as Ahi Research Center with a more limited user profile. It is possible to say that the Hacıbey and Uğurlu Mansions, which are among the structures, have an idea before the restoration and that the Hacıbey Mansion has been saved from being idle after the restoration. Uğurlu Mansion, on the other hand, was restored in 2020 and continues to be used with its original function.

With this study, the contribution of the functionally transformed mansions to the urban identity, the provision of sociocultural continuity and the user was tried to be determined by a questionnaire made to a randomly selected user group. In addition to the observation made in the field study to determine the physical change of the mansions, the survey questions in which the gains provided to the sociocultural structure were questioned were directed to the randomly selected city users of the city. Ağalar and Hacıbey Mansions are structures where the user profile is diversified depending on their function. In this context, the strength of the relationship that the user, who is the determinant of the sociocultural structure, establishes with these mansions gains importance. It has been deemed appropriate to take into consideration the ones other than the defined user profile of the hosts selected as the study subject. Thus, it will be important to evaluate user demands depending on the

transformation that the hosts will experience in the process. In this study, which aims to evaluate the duration of the user's stay in the city, getting to know the city and the mansions, and the usage status, a survey was conducted with 82 users. The first group consists of the questions created to determine the demographic characteristics and profile of the users from the survey questions consisting of two groups. In the first group of questions, it was aimed to determine the age, gender, occupation, education level and duration of stay in Kırşehir. In the second group of questions, the awareness of conservation, the level of awareness of the mansions, how often the mansions are used, the level of increasing the frequency of use of new functions, the presence of memories of experiences in the mansions, the state of contributing to the quality of the space of the mansions, and the functional change for the users who witness the use of the mansions with their original function. In case the resources need to be transformed into different functions, it has been tried to determine with which function the user wants to use the structures.

In this context, it has been determined that the level of preservation and survival of historical monuments, which have been transformed with functions suitable for today's usage conditions, has increased. The fact that the sustainability of the buildings, which are effective in ensuring the continuity of the sociocultural values of the city, is ensured by functional transformation are important practices that are effective in transferring the cultural footprint of the city to generations.

Kaynakça / References

- Acar, İ. (2018). *Kırşehir il merkezindeki türk mimari eserleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul.
- Anonim, (2004). *Adaptive reuse, preserving our past, building our future*. Australia/Australian Government, Department of Environment and Heritage: Printed by Prion.
- Arabacıoğlu, F. P. ve Aydemir, I. (2007). Tarihi çevrelerde yeniden değerlendirme kavramı. *Megaron*, 2 (4), 204-212.
- Aydın, D. ve Okuyucu, E. Ş. (2009). Yeniden kullanıma adaptasyon ve sosyokültürel sürdürülebilirlik bağlamında Afyonkarahisar Millet Hamamının değerlendirilmesi. *Megaron*, 4 (1), 35-44.
- Çelebi, G. ve Gültekin, A. B. (2007). Sürdürülebilir mimarlığın kapsamı, kavramsal bir çerçeveden bakış. *Mimarlar Dergisi*, 2, 30-36.
- Dikmen, Ç. B. ve Toruk, F. (2018). Gerede (Krateia) Arastalar Bölgesi'nin sosyokültürel sürdürülebilirlik bağlamında irdelenmesi. *Vakıflar Dergisi*, 49, 147-228. doi:<https://doi.org/10.16971/vakiflar.439128>

- Gültekin, A. B. ve Dikmen, Ç. B. (2006). Mimari tasarım sürecinde ekolojik tasarım ölçütlerinin irdelenmesi. Kongre sekreteryası (Der.). VI. *Ulusal Ekoloji ve Çevre Kongresi Biyologlar Derneği Yayını* içinde (ss. 159-167). İzmir: Biyologlar Derneği.
- Kırşehir Belediyesi Kültür Müdürlüğü arşivi. (2022).
- Kırşehir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü arşivi. (2022).
- Kincaid, D. (2002). *Adapting buildings for changing uses guidelines for change of use refurbishment*. London: Taylor&Francis Group.
- Kohler, N. (1999). The relevance of the green building challenge: an observer's perspective. *Building Research & Information*, 27 (4-5), 309-320.
- Kuban, D. (2000). *Tarihi çevre korumanın mimarlık boyutu, kuram ve uygulama*. İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.
- Langston, C. ve Shen, L.Y. (2007). Application of the adaptive reuse potential model in Hong Kong: a case study of Lui Seng Chun. *International Journal of Strategic Property Management*, 11, 193-207.
- Langston C., Wong, F.K.W., Hui, E.C.M. ve Shen, L.Y. (2007). Strategic assessment of building adaptive reuse opportunities in Hong Kong. *Building and Environment*, 43, 1709-1718. doi: <https://doi.org/10.1016/j.buildenv.2007.10.017>
- Özdemir, İ.M., Kars, F.B. ve Şahin, Ş. (2005). İşlevsel ve fiziksel eskimeye alternatif bir tasarım: KTÜ hangar binasının kafeteryaya dönüşmesi. *Tasarım*, 153, 100-103.
- Selçuk, M. (2006). *Binaların yeniden işlevlendirilmesinde mekânsal kurğunun değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Stas, N. (2007). *The economics of adaptive reuse of old buildings: a financial feasibility study & analysis*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. University of Waterloo, Ontario, Canada.
- Şahin, İ. (2001). Kırşehir. *TDVİA*. (Cilt.25, ss. 481). İstanbul, Türkiye: Diyanet Vakfı Yayınları.
- Tapan, M. (2007). *Soru ve cevaplarla koruma*. İstanbul: TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükşehir Şubesi Yayını.
- Tekeli, İ. (1988). Kentsel korumada değişik yaklaşımlar üzerine düşünceler. *Şehir*, 11, 34-38.
- Tönük, S. (2001). *Bina tasarımında ekoloji*. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Basım Yayın Merkezi.
- Yaman, Y. (1983). Türkiye İl İl Dünü Bugünü Yarını, Kırşehir. *Yurt Ansiklopedisi*. (Cilt. 7, ss. 4896). İstanbul: Anadolu Yayıncılık.
- Yandex Harita. (2012, Ekim 1). Kırşehir kenti. 11 Haziran 2022 tarihinde <https://yandex.com.tr/harita/geo/kirsehir/2215931682/?l=sat&ll=34.162541%2C39.146666&z=15> adresinden erişildi.